

บทที่ 2

แนวความคิดที่ใช้ในการศึกษา

ในการศึกษาวิจัยลักษณะการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองของกรรมการท่าเรือแห่งประเทศไทยนี้ มีวัตถุประสงค์ที่จะทราบและเข้าใจถึงพฤติกรรมการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองของกรรมการท่าเรือ ว่ามีลักษณะอย่างไร และระดับของการมีส่วนร่วมนั้น เป็นอย่างไรบ้าง ประการต่อมา ต้องการที่จะทราบถึงความโน้มเอียงทางการเมือง (political orientation) ของกรรมการท่าเรือว่าเป็นไปในลักษณะใด มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมที่แสดงออกหรือไม่ ทั้งนี้เพื่อที่จะเข้าใจและสามารถอธิบายถึงพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองได้ชัดเจนยิ่งขึ้น ประการสุดท้าย ต้องการที่จะทราบว่าปัจจัยเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมทางสังคมมีบทบาทต่อการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองของกรรมการท่าเรืออย่างไรบ้าง ดังนั้น แนวความคิด (concept) ที่จะนำมาใช้เป็นกรอบในการศึกษาวิจัยจึงเป็นไปดังนี้คือ

1. แนวความคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมือง (political participation)
2. แนวความคิดเกี่ยวกับความรู้สึกมีประสิทธิภาพทางการเมือง (sense of political efficacy)
3. แนวความคิดเกี่ยวกับความไว้วางใจทางการเมือง (political trust)
4. แนวความคิดเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองของพลเมือง โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัจจัยทางด้านสภาพแวดล้อมทางสังคม

เนื้อหาสาระของแนวความคิดต่างๆ ที่นำมาใช้ในการศึกษาวิจัยดังกล่าวมีดังนี้ คือ

1. แนวความคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมือง

แนวความคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองแยกออกเป็น 3 ประการคือ

- ก. ความหมายของการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมือง
- ข. รูปแบบและกิจกรรมของการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมือง

ค. ระดับของกรรเข้ามีส่วนร่วมทางการเมือง

ทั้ง 3 ประการดังกล่าวมีรายละเอียดและเนื้อหาสาระดังนี้

ก. ความหมายของการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมือง

ความหมายของศัพท์คำว่า "การเข้ามีส่วนร่วมทางการเมือง" (political participation) นี้ เป็นคำที่มีความหมายกว้างมาก เนื่องจาก "การมีส่วนร่วมทางการเมือง" นั้น ครอบคลุมถึงกิจกรรมทุกชนิดที่เกิดจากการมีปฏิสัมพันธ์กันระหว่างพลเมืองกับสถาบันทางการเมืองภายในรัฐ Myron Weiner นักรัฐศาสตร์ชาวอเมริกัน ได้เคยสำรวจและรวบรวมความหมายของคำว่า "การเข้ามีส่วนร่วมทางการเมือง" ที่นักรัฐศาสตร์หลายท่านได้ให้ไว้ มีจำนวนถึง 10 ความหมายด้วยกัน คือ ¹

1. การกระทำที่สนับสนุนหรือ เรียกร้องต่อคณะผู้ปกครอง
2. ความพยายามที่จะให้เกิดผลสำเร็จในการใช้อิทธิพลต่อการปฏิบัติการของรัฐบาล หรือในการเลือกผู้นำในคณะรัฐบาล
3. การกระทำที่ถูกต้องตามกฎหมายและได้รับการยอมรับว่าชอบธรรม
4. การกระทำที่มีตัวแทน (representation)
5. ความแทนหนายที่จะเข้าไป เกี่ยวข้อง เพราะรู้สึกว่าการเข้าไป เกี่ยวข้องไม่ทำให้เกิดผลอะไรขึ้นมา
6. ความกระตือรือร้นที่จะเข้าไป เกี่ยวข้อง หรือ เป็นพวกที่กระตือรือร้น (activists) ที่จะทำ
7. การกระทำที่ "ต่อเนื่องอย่างคงเส้นคงวา" (persistence continuum) ซึ่งอาจจะ เป็นการจัดการอย่างเป็นสถาบัน (institutionalised) หรือกระทำการในลักษณะที่ปะทุขึ้นทันทีทันใด เช่น ก่อการจลาจล
8. การกระทำที่มุ่งต่อการเลือกผู้นำทางการเมือง มุ่งที่จะมีอิทธิพลค่อนโยมมาย

¹Myron Weiner, Crisis and Sequences in Political Development (Princeton, New Jersey : Princeton University Press, 1971), pp.161-163.

สาธารณะหรือเป็นความพยายามที่จะมีอิทธิพลต่อการกระทำต่างๆ ของหน่วยราชการ (bureaucratic actions)

9. การกระทำที่เป็นกิจกรรมอันมีผลกระทบต่อการเมืองระดับชาติเท่านั้น
10. การกระทำที่เป็น "การกระทำทางการเมือง" (a political act)

จากความหมายทั้ง 10 นี้ Myron Weiner ได้นำมาสรุปว่า การมีส่วนร่วมทางการเมืองหมายถึง การกระทำโดยสมัครใจใดๆ ซึ่งไม่ว่าจะเป็นผลสำเร็จหรือไม่ มีการจัดองค์การหรือไม่ เกิดขึ้นเป็นครั้งคราวหรือต่อเนื่อง และใช้วิธีที่ถูกต้องตามกฎหมายหรือไม่ก็ตาม โดยมุ่งที่จะไปมีอิทธิพลต่อนโยบายสาธารณะ การบริหารนโยบายสาธารณะและการเลือกผู้นำทางการเมืองของรัฐบาลทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับชาติ

ตามความหมายดังกล่าวข้างต้น Weiner เน้นว่า "การเข้ามีส่วนร่วมทางการเมือง" จะต้องมีองค์ประกอบครบสามประการคือ มีการกระทำ (action) เป็นไปโดยสมัครใจ (voluntary) และมีการเลือก (choice) จะขาดอย่างใดอย่างหนึ่งไม่ได้

นอกเหนือจาก Myron Weiner แล้ว ยังมีนักรัฐศาสตร์อีกหลายท่านที่ได้ให้ความหมายของคำว่า "การเข้ามีส่วนร่วมทางการเมือง" ไว้ อาทิเช่น

Geraint Parry กล่าวว่า การมีส่วนร่วมทางการเมือง หมายถึง การมีส่วนร่วมร่วมกับผู้อื่นในกิจกรรมทางการเมือง ซึ่งกิจกรรมทางการเมืองที่มีอยู่ทั่วไป อาจเรียงลำดับได้จากการออกเสียงเลือกตั้ง ไปจนถึงการเป็นผู้กำหนดนโยบายและการดำเนินนโยบาย¹

Norman H. Nie และ Sidney Verba ได้อธิบายความหมายของ "การมีส่วนร่วมทางการเมือง" ไว้ว่า การมีส่วนร่วมทางการเมืองก็คือ "กิจกรรมต่างๆ ที่ถูกต้องตามกฎหมายของประชาชนซึ่งมีวัตถุประสงค์โดยตรงมากหรือน้อยในการมีอิทธิพลต่อการเลือกของเจ้าหน้าที่รัฐบาลหรือการกระทำที่กำลังดำเนินการอยู่ของเจ้าหน้าที่รัฐบาล" โดยเน้นว่าการมีส่วนร่วม

¹Geraint Parry, ed., Participation in Politics (Manchester : Manchester University, Press, 1972), p.3.

ทางการเมืองจะต้องมีลักษณะดังนี้¹

1. เป็นเรื่องเกี่ยวกับกิจกรรมของพลเมืองเฉพาะบุคคล รวมทั้งผู้ที่เชื้อชาติต่อ กฎเกณฑ์แต่เข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองโดยอาชีพ ซึ่งรวมถึงเจ้าหน้าที่รัฐบาล เจ้าหน้าที่ พรรคการเมือง และพวกหัวคะแนน
2. เป็นกิจกรรมซึ่งมีจุดมุ่งหมายที่จะมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจในการเลือกของรัฐบาล หรือเจ้าหน้าที่ของรัฐบาล
3. การเข้ามีส่วนร่วมในการปกครองโดยการกระทำกิจกรรม

"การมีส่วนร่วมทางการเมือง" ในลักษณะของ Nie และ Verba ด้กรอไว้เฉพาะ กิจกรรมทางการเมืองที่ต้องตามกฎหมายเท่านั้น

Huntington และ Dominguez เห็นว่า การมีส่วนร่วมทางการเมือง หมายถึง กิจกรรมหรือการกระทำของประชาชนที่ต้องการมีอิทธิพลเหนือการตัดสินใจของรัฐบาล โดยที่การ กระทำหรือความพยายามนั้นเป็นได้ทั้งถูกต้องและไม่ถูกต้องตามกฎหมาย ใช้กำลังหรือไม่ใช้ สำเร็จหรือล้มเหลว ทั้งที่สมัครใจหรือไม่สมัครใจ รวมถึงการเลือกตั้ง การร่วมในการรณรงค์ หาเสียง การรวมตัวเพื่อโน้มน้าวหรือกดดันรัฐบาล การประท้วงและการใช้กำลังรุนแรง²

¹Norman H. Nie and Sidney Verba, "Political Participation," in Handbook of Political Science : Non Government Politics ed. Fred I. Greenstein and Nelson W. Polsby (Reading Mass : Addison Wesley Publishing Co., 1975), p.1.

²Samuel Huntington and Jorge I. Dominguez, "Political Development," Handbook of Political Science : Macropolitical Theory Vol.3, ed. Fred Greenstein and Nelson Polsby (Reading Mass : Addison Wesley, 1975), p.33 อ้างใน สุจิต บุญบงการ, "การเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองกับเสถียรภาพทางการเมืองของไทย", ใน การพัฒนาประเทศไทย จรุง สุภาพ, บรรณาธิการ (กรุงเทพมหานคร : คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2522), หน้า 42.

Geoffrey K. Roberts นักรัฐศาสตร์ชาวอังกฤษเห็นว่า การมีส่วนร่วมทางการเมือง หมายถึง กิจกรรมโดยสมัครใจของแต่ละบุคคลในกิจการทางการเมือง รวมทั้ง การลงคะแนนเสียงการเป็นสมาชิกและกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มการเมือง เช่น ความเคลื่อนไหวของพรรคการเมือง กลุ่มผลประโยชน์ เจ้าหน้าที่สถานันการเมือง กิจกรรมที่ไม่เป็นทางการ เช่น การอภิปรายทางการเมืองหรือร่วมฟังเหตุการณ์ทางการเมือง การชักชวนทางการเมืองของเจ้าหน้าที่หรือสมาชิกของกลุ่มการเมือง¹

ทัศนะดังกล่าวสอดคล้องกับความเห็นของ Herbert McClosky ซึ่งเห็นว่า การมีส่วนร่วมทางการเมือง คือ กิจกรรมต่างๆ โดยสมัครใจซึ่งสมาชิกในสังคมมีส่วนร่วมโดยตรงหรืออ้อมในการเลือกผู้ปกครองประเทศ การกำหนดนโยบายสาธารณะ การลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง การติดตามข่าวสาร การอภิปราย การแลกเปลี่ยนความคิดเห็น การเข้าร่วมประชุม การบริจาคเงินและการติดต่อกับสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ลักษณะความกระตือรือร้นของการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมือง อาจพิจารณาได้จากการสมัครเป็นสมาชิกพรรคการเมืองอย่างเป็นทางการ ลงคะแนนเสียงตามบัญชี การเขียนและกล่าวสุนทรพจน์ การรณรงค์หาเสียง การแข่งขันกันเป็นเจ้าหน้าที่พรรคหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ แต่ไม่รวมถึงกิจกรรมที่ไม่สมัครใจ เช่น การเสียภาษี การเป็นทหาร และหน้าที่ด้านตุลาการ²

Arthur W. Bromage ให้ความหมายว่า "การมีส่วนร่วมทางการเมือง" มี 3 ลักษณะใหญ่ๆ คือ³

1. การลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง (voting)

¹Geoffrey K. Roberts, A Dictionary of Political Analysis (London : Longman, 1971), p.145.

²Herbert McClosky, "Political Participation," International Encyclopedia of the Social Sciences 12 (1968) : 252.

³Arthur W. Bromage, Introduction to Municipal Government and Administration (New York : Appleton-Century Crofts Inc., 1950), p.252.

2. การใช้วิธีบังคับหรือชักจูงอย่างไม่เป็นทางการ (informal method of pressure and persuasion) ซึ่งได้แก่ การแสดงความคิดเห็นโดยตรงหรือทางจดหมาย โทรศัพท โทรเลข ฯลฯ และการเดินขบวนหรือก่อจลาจล

3. การดำเนินการอย่างเป็นทางการ (formal actions) ได้แก่ การใช้สิทธิที่มีอยู่ตามรัฐธรรมนูญ เช่น การริเริ่มกฎหมาย (initiative) การแสดงประชามติ (referendum) และการเพิกถอนออกจากตำแหน่ง (recall)

Milbrath และ Goel เห็นว่าการมีส่วนร่วมทางการเมือง หมายถึง กิจกรรมทั้งหลายของพลเมือง เฉพาะบุคคลซึ่งต้องการมีอิทธิพลหรือสนับสนุนต่อรัฐบาลและการเมือง ไม่เฉพาะกฎเกณฑ์ที่เป็นอยู่ที่ประชาชนติดตาม เพื่อที่จะมีอิทธิพลต่อผลผลิตทางการเมือง แต่รวมทั้งกิจกรรมที่สนับสนุนและกระทำอย่าง เป็นพิธีด้วย ¹

นอกเหนือจากนักวิชาการชาวตะวันตกแล้ว ทางด้านนักวิชาการของไทยได้มีผู้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมทางการเมืองไว้เช่นกัน อาทิ เช่น

จรรยา สุภาพ เห็นว่าการมีส่วนร่วมทางการเมือง หมายถึง การมีส่วนร่วมที่ประชาชนจะมีในการกำหนดนโยบาย ในการตัดสินใจ และในกิจการต่างๆ ของรัฐบาลและในทางการเมือง หรือเป็นการมีส่วนร่วมของประชาชนในรัฐบาล เช่น การเข้าเป็นรัฐบาล การมีอิทธิพลต่อรัฐบาล การแสดงความคิดเห็นทางการเมือง ²

ทิพาพร พิมพ์สุทธิ เห็นว่า การมีส่วนร่วมทางการเมือง หมายถึง การมีส่วนร่วมในการกระทำ (activity) ของแต่ละบุคคล ซึ่งมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจนโยบายของรัฐบาล การมีส่วนร่วมจะมาจากแต่ละบุคคลโดยตรงต่อการตัดสินใจนโยบายของรัฐบาล เรียกว่า "การมีส่วนร่วมโดยตนเอง" (autonomous participation) และการมีส่วนร่วมซึ่งมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจ

¹จรรยา สุภาพ, หลักรัฐศาสตร์ (พระนคร : ไทยวัฒนาพานิช, 2514), หน้า 333.

²ทิพาพร พิมพ์สุทธิ, พัฒนาทางการเมือง (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2521), หน้า 204-205.

นโยบายทางอ้อมนอกเหนือจากแต่ละบุคคลโดยตรงแล้ว เรียกว่า "การมีส่วนร่วมโดยการถูกระดม" (mobilized participation)

โดยสรุป การมีส่วนร่วมทางการเมือง หมายถึง กิจกรรมทั้งปวงของพลเมืองซึ่งต้องการมีอิทธิพลหรือสนับสนุนต่อรัฐบาลและการเมือง โดยที่การกระทำหรือความพยายามนั้น เป็นได้ทั้งถูกต้องหรือไม่ถูกต้องตามกฎหมาย ใช้กำลังหรือไม่ใช้กำลัง สำเร็จหรือล้มเหลว กิจกรรมดังกล่าวอาจ เป็นกิจกรรมในระดับชาติหรือท้องถิ่นก็ได้

ข. รูปแบบและกิจกรรมของการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมือง

ในการจำแนกรูปแบบและกิจกรรมของการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองนั้น มีนักวิชาการหลายท่านได้ทำการศึกษาและจำแนกเอาไว้หลายรูปแบบด้วยกัน ซึ่งมีทั้งความคล้ายคลึงและแตกต่างกันตามทัศนะของแต่ละท่าน เช่น ผลงานการศึกษาวิจัยของ Verba และ Nie ในปี 1972¹ ผลงานวิจัยของ Nie และ Verba ในปี 1975² ผลงานการศึกษาวิจัยของ Susan Welch ในปี 1975³ ผลงานของ Milbrath และ Goel ในปี 1977⁴ และผลงานการวิจัยของ Huntington และ Nelson ในปี 1976⁵ เป็นต้น ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้จะยึดเอาแนว

¹Sidney Verba and Norman H. Nie, Modes of Democratic Participation : A Cross National Comparison (Beverly Hills : Sage Publication, 1971), pp.41-43, 57-59.

²Nie and Verba, "Political Participation," pp.9-12.

³Susan Welch, "Dimensions of Political Participation in Canadian Sample," Canadian Journal Political Science 8 (December 1975) : 553-556.

⁴Milbrath, Political Participation, pp.9-14.

⁵Samuel P. Huntington and Joan M. Nelson, No Easy Choice : Political Participation in Developing Country (Cambridge : Harvard University Press, 1976), pp.161-167.

ความคิดของ Milbrath และแนวความคิดของ Nie และ Verba เป็นหลัก ในการจำแนกรูปแบบการเข้ามีส่วนร่วมและกิจกรรมทางการเมือง เนื่องจากเป็นการจำแนกที่ชัดเจนและละเอียดมากที่สุด

สำหรับรูปแบบและกิจกรรมของการมีส่วนร่วมทางการเมือง ที่ Nie และ Verba และที่ Milbrath จำแนกไว้นั้น มีดังนี้

การจำแนกรูปแบบและกิจกรรมในการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองของ Nie และ Verba

Nie และ Verba ได้จำแนกรูปแบบและกิจกรรมในการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองของพลเมืองไว้ 4 รูปแบบ คือ ¹

1. การลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง

Nie เห็นว่า เป็นรูปแบบการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองที่ทำให้ประชาชนมีอิทธิพลเหนือผู้นำ เพราะทำให้ผู้นำจำเป็นต้องปรับปรุงนโยบายเพื่อคะแนนเสียงของตน แต่คะแนนเสียงดังกล่าวนี้ คือความเห็นเกี่ยวกับความชื่นชอบของพลเมืองที่มีต่อผู้นำได้เพียงเล็กน้อยเท่านั้น เพราะเป็นเพียงการเปลี่ยนการลงคะแนนเสียงจากผู้สมัครคนหนึ่งไปยังอีกคนหนึ่งเท่านั้น มิได้แสดงความชื่นชอบเป็นพิเศษ สำหรับขอบเขตของผลผลิต (ของการเลือกตั้ง) นั้น กว้างขวางมากและมีอิทธิพลเหนือพลเมืองทั้งหมด เพราะการรวมความชื่นชอบของพลเมืองและแรงกดดันทำให้คะแนนเสียงเป็นเสมือนอาวุธที่มีอำนาจควบคุมรัฐบาล นอกจากนั้นการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งมีความแตกต่างจากกิจกรรมอื่นๆ คือ ต้องการความริเริ่มเพียงเล็กน้อยเท่านั้น เพราะประชาชนมีโอกาสเลือกตั้งตามปกติ กิจกรรมของการลงคะแนนเสียงอย่างสม่ำเสมอ (ในการเลือกตั้งระดับชาติ) การลงคะแนนเสียงในระดับรัฐ และการลงคะแนนเสียงในระดับท้องถิ่น

¹Nie and Verba, "Political Participation," pp.9-12.

2. กิจกรรมการรณรงค์หาเสียง

จากการศึกษาของ Nie ได้พบว่าผู้ที่พลเมืองได้เข้ามีส่วนร่วมในการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งนั้น ทำให้สามารถเพิ่มอิทธิพลเหนือผลการเลือกตั้งได้โดยการกำหนดคะแนนเสียงให้แก่ผู้มีครคนใดคนหนึ่งไว้ก่อน และมีอิทธิพลต่อผู้นำไว้ เช่นเดียวกับกิจกรรมการลงคะแนนเสียง ผลผลิตของการรณรงค์หาเสียงนำพลเมืองไปสู่ความขัดแย้งได้ และกิจกรรมดังกล่าวเป็นกิจกรรมที่ยากและต้องการความริเริ่มมาก่อนการลงคะแนนเสียง สำหรับขอบเขตของกิจกรรมการรณรงค์หาเสียงได้แก่ การชักชวนให้คนอื่นลงคะแนนเสียง การทำงานอย่างกระตือรือร้นเพื่อพรรคการเมือง การร่วมประชุมทางการเมือง การบริจาคเงินให้พรรคการเมือง และการเป็นสมาชิกสโมสรทางการเมือง

3. การติดต่อขั้นต้นของพลเมือง

การเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองในรูปแบบนี้ หมายถึงการติดต่อเผชิญหน้าของบุคคลที่มีต่อรัฐบาลหรือหน่วยงานของรัฐบาล ซึ่งเป็นการกระทำตามลำพัง โดยตัดสินใจเกี่ยวกับเวลา เป้าหมาย และเนื้อหาสาระของการเข้ามีส่วนร่วมเอง การเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองในรูปแบบนี้สามารถคาดหวังในผลประโยชน์ได้มาก เนื่องจากบุคคลสามารถตัดสินใจเลือกเรื่องที่จะติดต่อโดยคำนึงถึงความเป็นไปได้ภายใต้สภาพแวดล้อมนั้นๆ แต่ในด้านอิทธิพลที่มีต่อรัฐบาลนั้นมีเพียงเล็กน้อย เนื่องจากเป็นการกระทำของคนจำนวนน้อย กิจกรรมดังกล่าวมักไม่มีความขัดแย้งโดยตรงกับบุคคลอื่นๆ และต้องการความคิดริเริ่มค่อนข้างมาก สำหรับขอบเขตของกิจกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองในรูปแบบนี้ได้แก่ การติดต่อกับเจ้าหน้าที่ท้องถิ่นเกี่ยวกับปัญหาเฉพาะ เช่น ปัญหาครอบครัวหรือปัญหาส่วนตัว การติดต่อกับเจ้าหน้าที่ท้องถิ่นระดับพิเศษในเรื่องปัญหาสังคม เช่น ปัญหาอาชญากรรมหรือการบริหารงานของรัฐบาลท้องถิ่น เป็นต้น

4. กิจกรรมที่ร่วมมือกัน

ลักษณะของการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองในรูปแบบนี้คือ เป็นการกระทำร่วมกัน เป็นกลุ่มหรือกลุ่มองค์กรในเรื่องเกี่ยวกับปัญหาการเมืองและสังคม เพื่อที่จะมีอิทธิพลเหนือการดำเนินงานของรัฐบาล การกระทำดังกล่าวอาจเกิดขึ้นเวลาใดก็ได้ และจะเกี่ยวกับปัญหาใดของกลุ่มก็ได้ นอกจากนี้ อาจเป็นการกระทำร่วมกันในกิจกรรมภายในขององค์กรที่เป็นทางการหรือไม่เป็นทางการก็ได้ การมีส่วนร่วมทางการเมืองในรูปแบบนี้มีอิทธิพลต่อรัฐบาลมากกว่า (การมี

ส่วนร่วมทางการเมือง) รูปแบบที่ 3 เนื่องจากมีคนจำนวนมากเข้าร่วม และอาจมีความขัดแย้งระหว่างกลุ่มได้ อย่างไรก็ตามกิจกรรมที่ร่วมมือกันนี้ต้องการความริเริ่มบ้างเช่นกัน สำหรับขอบเขตของกิจกรรมที่ร่วมมือกันได้แก่ การทำงานร่วมกับคนอื่นๆ เกี่ยวกับปัญหาท้องถิ่น การตั้งกลุ่มทำงานเพื่อท้องถิ่น และเป็นสมาชิกที่มีบทบาทในการแก้ปัญหาชุมชน การติดต่อเจ้าหน้าที่ท้องถิ่นร่วมกับคนอื่นๆ การติดต่อเจ้าหน้าที่ท้องถิ่นระดับพิเศษร่วมกับคนอื่นๆ การติดต่อเจ้าหน้าที่ท้องถิ่นในเรื่องเกี่ยวกับสังคม และการติดต่อเจ้าหน้าที่ท้องถิ่นระดับพิเศษเกี่ยวกับปัญหาสังคม

การจำแนกรูปแบบและกิจกรรมในการมีส่วนร่วมทางการเมืองของ Milbrath

Milbrath ได้จำแนกรูปแบบในการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองของพลเมืองไว้ 6 รูปแบบด้วยกันคือ¹

1. การเลือกตั้ง

Milbrath พบว่า การลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง เป็นรูปแบบในการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองที่แยกจากกิจกรรมเกี่ยวกับการรณรงค์หาเสียงและกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับพรรคการเมือง แต่รวมได้กับกิจกรรมที่เกี่ยวกับความรักชาติซึ่งแสดงออกโดยการเคารพธงชาติ การเสียภาษี การเคารพกฎหมาย และสนับสนุนประเทศให้ต่อต้านสงคราม จากผลการวิจัย Milbrath ได้พบอีกว่า การไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง เป็นการแสดงออกถึงความจงรักภักดีต่อระบบมากกว่าเป็นการกระทำตามความต้องการของคนที่มีต่อระบบการเมือง จึงเห็นว่าการไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้งนั้น เชื่อได้ยากกว่าทำให้เกิดความแตกต่างที่สำคัญต่อผลผลิตทางการเมือง โดยให้เหตุผลเพิ่มเติมว่า บุคคลที่ไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้งนั้น เป็นผู้ที่มีความสำนึกในหน้าที่พลเมือง มีความสำนึกในบรรทัดฐานของสังคมและวิถีการดำรงชีวิตในฐานะสมาชิกที่ดีของชุมชน นอกจากนี้ การลงคะแนนเสียงเลือกตั้งก็ไม่ต้องการการสื่อสารและแรงจูงใจมากเหมือนกิจกรรมทางการเมืองอื่นๆ

¹Milbrath, Political Participation, pp.12-16.

2. เป็นเจ้าหน้าที่พรรคและเจ้าหน้าที่รณรงค์หาเสียง

การมีส่วนร่วมทางการเมืองในรูปแบบนี้หมายถึง การเข้าร่วมในพรรคการเมืองทั้งในช่วงระหว่างการเลือกตั้งและในการเลือกตั้ง ขอบเขตของกิจกรรมได้แก่ การมีบทบาทในการรณรงค์หาเสียง บริจาคเงินช่วยเหลือพรรคหรือผู้สมัคร ชักชวนประชาชนไปลงคะแนนเพื่อสิทธิในการลงคะแนนเสียง เข้าร่วมและสนับสนุนพรรคการเมือง พยายามชักชวนประชาชนให้ลงคะแนนเสียงแก่พรรคหรือผู้สมัครที่ตนชอบ การลงสมัครรับเลือกตั้งและการร่วมมือกับกลุ่มต่างๆ ในการปรับปรุงความเป็นอยู่ของชุมชน การมีส่วนร่วมทางการเมืองในรูปแบบดังกล่าวนี้ เป็นแบบแผนของความสัมพันธ์ขั้นต้นระหว่างปัจเจกชนกับรัฐ จากการศึกษาของ Milbrath ได้พบว่าผู้ที่เข้าร่วมทางการเมืองในรูปแบบนี้มีน้อยมาก ในสหรัฐอเมริกา มีเพียงร้อยละ 15 เท่านั้น เนื่องจากการเข้าร่วมในกิจกรรมดังกล่าวต้องอาศัยความตื่นตัวและสนใจอย่างแท้จริง พวกที่เข้าร่วมกิจกรรมประเภทนี้ ซึ่งจัดอยู่ใน "พวกนักสู้" (gladiators)

3. เป็นผู้มีบทบาทในชุมชน

ขอบเขตของการมีส่วนร่วมทางการเมืองในรูปแบบนี้ได้แก่ การรวมกันขึ้นมาเพื่อแก้ปัญหาลังคม การทำงานร่วมกับกลุ่มที่ทำงานเกี่ยวกับสังคมฯ การเป็นสมาชิกที่มีความกระตือรือร้นขององค์การที่มีบทบาทเกี่ยวกับกิจการสาธารณะอื่นๆ และติดต่อกับทางราชการในเรื่องปัญหาลังคม "ผู้มีบทบาทในชุมชน" มีลักษณะคล้ายกับ "เจ้าหน้าที่พรรคและเจ้าหน้าที่รณรงค์หาเสียง" ในหลายๆ ด้าน เนื่องจากเป็นผู้ที่มีความกระตือรือร้นสูงและมีระดับความผูกพันทางใจกับชุมชนสูงเช่นเดียวกัน ที่แตกต่างกันคือ "ผู้มีบทบาทในชุมชน" มีความเกี่ยวข้องกับทั้งพรรคและการรณรงค์หาเสียงน้อยกว่าผู้มีบทบาทในพรรคการเมือง

4. มีการติดต่อกับทางราชการ

การมีส่วนร่วมทางการเมืองในรูปแบบนี้เป็นเรื่องเฉพาะ เช่น การติดต่อกับทางราชการในเรื่องภาษี โรงเรียน การทำถนน การตรวจสอบความมั่นคงทางสังคม เป็นต้น การมีส่วนร่วมแบบนี้มีผลโดยตรงต่อบุคคลนั้นเองเท่านั้น การเข้าร่วมทางการเมืองในรูปแบบดังกล่าวนี้เกือบจะไม่ใช่การมีส่วนร่วมทางการเมืองตามความหมายที่แท้จริง Verba และ Nie เรียกการมีส่วนร่วมแบบนี้ว่าการมีส่วนร่วมอย่างแคบ (parochial participation)

5. เป็นผู้ประท้วง

ขอบเขตของกิจกรรมในการมีส่วนร่วมทางการเมืองในรูปแบบนี้คือ การเข้าร่วมเดินขบวนตามถนน หรือก่อให้เกิดการจลาจล (ถ้าจำเป็น) เพื่อบังคับให้รัฐแก้ไขบางสิ่งบางอย่างซึ่งเกี่ยวข้องกับการเมืองให้ถูกต้อง ประท้วงอย่างแข็งขัน และเปิดเผยต่อสาธารณชนถ้ารัฐบาลกระทำในสิ่งที่ผิดศีลธรรม การเอาใจใส่กับการชุมนุมประท้วง เข้าร่วมกับกลุ่มประท้วงรัฐบาล และการปฏิเสธการยอมรับกฎหมายที่ไม่ยุติธรรม

จากการวิจัย Milbrath พบว่า ชาวอเมริกันผิวขาวมีความรู้สึกว่าการประท้วงเป็นการกระทำที่ผิดมากกว่าคนอเมริกันผิวดำ แต่ผู้ที่เข้าประท้วงส่วนใหญ่จะไม่รู้สึกว่าผิดหรือไม่รักชาติแต่อย่างใด นอกจากนี้ยังพบด้วยว่ามีสหสัมพันธ์กันระหว่าง "ผู้รักชาติ" กับ เข้าร่วมส่วนร่วมทางการเมืองในรูปแบบของการประท้วงในหมู่คนอเมริกันผิวดำ

6. เป็นผู้สื่อข่าว

รูปแบบของการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองในลักษณะ "ผู้สื่อข่าวสาร" นั้น มีขอบเขตของกิจกรรมดังนี้คือ การเก็บรักษาข้อมูลเกี่ยวกับการเมือง การส่งจดหมายสนับสนุนผู้นำเมื่อเขาทำดี การเข้าร่วมถกปัญหาการเมือง การให้ข้อมูล ความรู้เกี่ยวกับการเมืองแก่เพื่อนในชุมชนที่อาศัยอยู่ การให้ความสนใจกับทางราชการ และการเขียนจดหมายถึงบรรณาธิการหนังสือพิมพ์ กิจกรรมแต่ละอย่างต้องการแลกเปลี่ยนข่าวสารระหว่างกันภายในชุมชน ผู้ที่เข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองในรูปแบบของ "ผู้สื่อข่าวสาร" นี้ มักเป็นพวกมีการศึกษาสูง มีข้อมูลเกี่ยวกับการเมืองมาก และมีความสนใจการเมืองมากด้วย "ผู้สื่อข่าวสารทางการเมือง" จะวิพากษ์วิจารณ์รัฐบาลมากกว่า "พวกเจ้าหน้าที่ของพรรค" หรือ "ผู้รักชาติ" แต่จะไม่แสดงออกด้วย "กิจกรรมการประท้วง"

จากรูปแบบของการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองต่างๆ ที่ Nie และ Milbrath ได้จำแนกไว้ นั้น สามารถนำมาผสมผสานกันเพื่อใช้ในการศึกษาวิจัย โดยสามารถจำแนกรูปแบบและกิจกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองเพื่อการวิจัยได้ดังนี้ คือ

1. การประท้วง ขอบเขตของกิจกรรมคือ การเดินขบวนเพื่อประท้วงการกระทำที่ไม่ถูกต้องของเจ้าหน้าที่ การชลอการทำงานหรือนัดหยุดงาน เพื่อต่อต้านการกระทำที่ไม่ถูกต้อง

ของรัฐบาลและการร่วมขุมขันคักคานกฎหมายที่ไม่ยุติธรรม

2. การมีบทบาทในชุมชน ขอบเขตของกิจกรรมได้แก่ การทำงานร่วมกันกับคนอื่นๆ ในท้องถิ่น การเป็นสมาชิกองค์กรที่มีบทบาทในการแก้ปัญหาชุมชน การติดต่อเจ้าหน้าที่ท้องถิ่น เพื่อแก้ปัญหาของชุมชน และการติดต่อเจ้าหน้าที่ (ทั้งระดับท้องถิ่นและระดับชาติ) เกี่ยวกับ ปัญหาสังคม

3. การเกี่ยวข้องกับพรรคการเมือง ขอบเขตของกิจกรรมได้แก่ การเป็นสมาชิก พรรค การทำงานให้พรรค หรือกลุ่มการเมืองหรือผู้สมัครรับเลือกตั้ง ช่วยโฆษณาให้พรรค- การเมืองหรือผู้สมัครรับเลือกตั้งด้วยการตีประกาศหรือประกาศสนับสนุนให้ผู้อื่นทราบโดยทั่วไป การร่วมประชุมทางการเมืองของพรรคการเมืองหรือผู้สมัครรับเลือกตั้ง บริจาคเงินให้พรรค- การเมืองหรือผู้สมัครรับเลือกตั้ง และการเข้าสมัครรับเลือกตั้ง

4. การสื่อข่าวสาร ขอบเขตของกิจกรรมได้แก่ การชักชวนให้ผู้อื่นสนทนาเรื่อง เกี่ยวกับการเมือง การฟังคำปราศรัยของนักการเมืองหรือการติดตามการหาเสียงของนักการเมือง การเข้าร่วมอภิปรายปัญหาการเมืองตามสถานที่ต่างๆ การเก็บรักษาข่าวสารทางการเมือง การเขียนจดหมายถึงบรรณาธิการเกี่ยวกับ เรื่องการเมืองและสังคม การเขียนบทความ ทางการเมือง ไปลงสิ่งพิมพ์ประเภทต่างๆ และการเขียนจดหมายสนับสนุนหรือประท้วงผู้นำทาง การเมือง

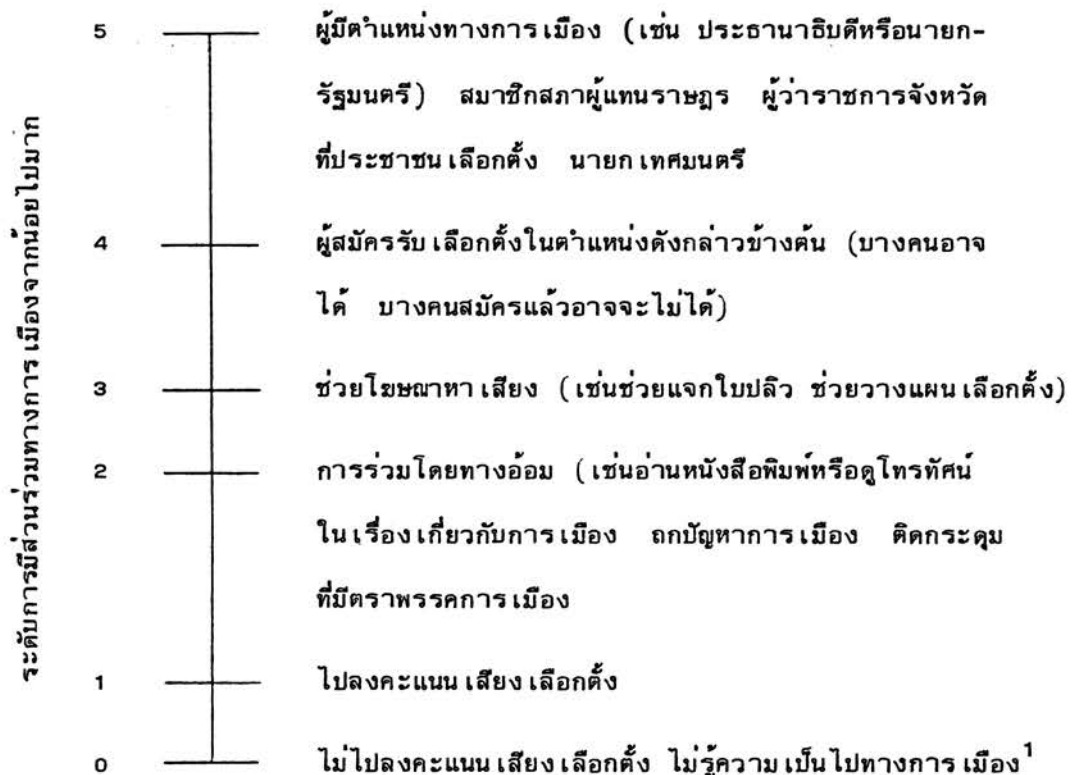
5. การลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง ขอบเขตของกิจกรรมได้แก่ การลงคะแนนเสียง เลือกตั้งระดับชาติและระดับท้องถิ่น

รูปแบบและกิจกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองที่ดั่งไว้นี้ จะนำไปใช้ในการตั้งคำถาม ในการศึกษาวิจัยต่อไป

ค. ระดับของการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมือง

การจำแนกพฤติกรรมการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองนั้น นอกจากจะจัดแบ่งเป็นรูปแบบต่างๆ แล้ว ยังสามารถจัดลำดับการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองจากน้อยไปหามากได้อีกด้วยการจัดลำดับดังกล่าว ไม่มีมาตรฐานแน่นอนขึ้นอยู่กับนักวิชาการผู้จัด จะให้ความสำคัญแก่แต่ละ กิจกรรมมากน้อยอย่างไร ดังตัวอย่างต่อไปนี้

แสดงระดับที่ประชาชน เข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมือง ในระบอบประชาธิปไตย

อาจจัดแบ่งระดับการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองจากน้อยไปมาก ในอีกลักษณะหนึ่งได้ดังนี้คือ²

1. รับฟังข่าวสารการเมือง
2. ออกเสียงลงคะแนน
3. ชักชวนให้ผู้อื่นสนทนาเรื่องการเมือง
4. ชักชวนให้ไปเลือกผู้สมัครรับเลือกตั้งคนใดคนหนึ่ง

¹ณรงค์ สิ้นสวัสดิ์, จิตวิทยาการเมือง (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2522), หน้า 110.

²สวนา พรพัฒน์กุล, ความสำนึกในหน้าที่พลเมืองของเด็กไทย (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2520), หน้า 21.

5. ช่วยโฆษณาให้พรรคการเมืองหรือผู้สมัครรับเลือกตั้งด้วยการติดป้ายประกาศสนับสนุนหรือประกาศสนับสนุนให้ผู้อื่นทราบโดยทั่วไป
6. ติดต่อแสดงความคิดเห็นหรือข้อเรียกร้องต่อเจ้าหน้าที่บ้านเมืองหรือนักการเมือง
7. สนับสนุนด้วยการบริจาคให้พรรคการเมืองหรือผู้สมัครรับเลือกตั้ง
8. ติดตามการหาเสียงของนักการเมือง
9. ช่วยผู้สมัครรับเลือกตั้งหาเสียง
10. เป็นสมาชิกพรรคที่ทำงานให้พรรคการเมืองเป็นประจำ
11. เข้ามีส่วนร่วมในการวางแผนของพรรค
12. ช่วยหาเงินให้พรรค
13. สมัครเข้าแข่งขันรับเลือกตั้ง
14. เป็นเจ้าหน้าที่ของพรรคหรือได้รับเลือกตั้ง

และอาจแบ่งเป็นระดับต่างๆ แบบ Campbell เช่น

1. ระดับสูง (การลงคะแนนเสียงและเข้ามีส่วนร่วมอื่นๆ)
2. ระดับกลาง (การลงคะแนนเสียงเพียงอย่างเดียวเท่านั้น)
3. ระดับต่ำ (ไม่ลงคะแนนเสียงถึงแม้ว่าจะเข้ามีส่วนร่วมอื่นๆ)

ในการวิจัยครั้งนี้จะไม่จัดระดับความสูงต่ำของกิจกรรม แต่จะวัดระดับของการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองแต่ละรูปแบบ โดยระดับคะแนนของการเข้ามีส่วนร่วม เป็นสำคัญ

2. แนวความคิดเกี่ยวกับความรู้สึกมีประสิทธิภาพทางการเมือง (sense of political efficacy)

แนวความคิดเกี่ยวกับความรู้สึกมีประสิทธิภาพทางการเมืองนี้มีนักวิชาการหลายท่านใช้คำเรียกต่างๆ กัน เช่น political competence, civic competence หรือ citizen efficacy เป็นต้น ทั้งหมดนี้ล้วนแต่มีความหมายเดียวกันทั้งสิ้น

ความหมายของ "ความรู้สึกมีประสิทธิภาพทางการเมือง" นั้น ได้มีนักวิชาการให้คำนิยามไว้หลายท่านด้วยกัน เช่น Campbell ให้คำนิยามไว้ว่า ความรู้สึกมีประสิทธิภาพทางการเมืองหมายถึง ความรู้สึกว่าการกระทำทางการเมืองของบุคคลมีหรือสามารถมีผลกระทบ

ต่อกระบวนการทางการเมือง มีความรู้สึกว่าการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองและสังคม เป็นสิ่งที่เป็นไปได้ โดยที่พลเมืองแต่ละคนสามารถมีบทบาทในการนำมาซึ่งการเปลี่ยนแปลงนั้น¹ Prewitt ให้ความหมายไว้ว่า ความรู้สึกมีประสิทธิภาพทางการเมืองเป็นความรู้สึกของพลเมืองว่าการกระทำของตนสามารถมีผลต่อเหตุการณ์ทางการเมือง เป็นความเชื่อของบุคคลที่ว่า การเปลี่ยนแปลงทางการเมืองและสังคมสามารถเกิดขึ้นได้โดยการกระทำของเขา และจะสามารถให้ผู้มีอำนาจทางการเมืองมีพฤติกรรมดังที่ตนปรารถนาได้²

พรศักดิ์ ห่องแก้ว ได้นิยามว่า ความรู้สึกมีประสิทธิภาพทางการเมือง หมายถึง การที่สมาชิกของระบบการเมืองมีความรู้สึกที่สามารถอาศัยการเมืองการปกครอง เป็นสิ่งช่วยปรับปรุงชีวิตความเป็นอยู่ให้ดีขึ้นได้ รู้สึกว่าการเมืองการปกครอง เป็นเครื่องมือที่จัดเตรียมไว้ซึ่งพร้อมที่จะทำตามคำแนะนำหรือความต้องการของพลเมือง³ จากคำนิยามต่างๆ เหล่านี้ อาจสรุปได้ว่าความรู้สึกมีประสิทธิภาพทางการเมือง เป็นเรื่องของความเชื่อมั่นของพลเมืองที่ว่า ตนสามารถมีอิทธิพลต่อส่วนต่างๆ ของระบบการเมืองได้ถ้าจะทำ

อย่างไรก็ตาม ความรู้สึกมีประสิทธิภาพทางการเมืองนั้นแตกต่างจากความรู้สึกมีพันธะทางการเมือง (civic obligation) กล่าวคือ บุคคลที่มีความรู้สึกมีพันธะทางการเมืองอาจเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองโดยไม่รู้สึกรู้ว่าการกระทำของตนมีความสำคัญหรือมีผลกระทบใดๆ ต่อการตัดสินใจทางการเมืองได้

¹ A. Campbell, G. Gurin and W.E. Miller, The Voter Decides (Evanston : Row & Peterson, 1954), p.187.

² Kenneth Prewitt, "Political Efficacy," International Encyclopedia of the Social Sciences 14 (1968).

³ พรศักดิ์ ห่องแก้ว, "กรอบการมองพฤติกรรมทางการเมือง," วารสารสังคมศาสตร์ 17 (มกราคม-มีนาคม 2523) : 96-97.

สิ่งที่มีอิทธิพลต่อความรู้สึกมีประสิทธิภาพทางการเมืองของบุคคลได้แก่ การศึกษา ประสบการณ์ในครอบครัวและสถาบันการศึกษาของแต่ละบุคคล¹ จากการศึกษาวิจัยหลายผลงานเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างความรู้สึกมีประสิทธิภาพทางการเมืองและการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองได้รับการยืนยันว่า บุคคลที่มีความรู้สึกมีประสิทธิภาพทางการเมืองสูงจะเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองในอัตราที่มากกว่าผู้ที่มีความรู้สึกมีประสิทธิภาพทางการเมืองต่ำ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การมีส่วนร่วมทางการเมืองในรูปแบบ "ลงนามต่อสู้" (gladiatorial activity) เช่น การช่วยพรรคในการรณรงค์หาเสียง การเข้าเป็นสมาชิกกลุ่มการเมือง และการเขียนจดหมายสนับสนุนหรือคัดค้านนโยบายทางการเมือง เป็นต้น²

Milbrath พบว่า ความรู้สึกมีประสิทธิภาพทางการเมืองกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองจะมีความสัมพันธ์กันในเชิงบวก ถ้าสิ่งใดสิ่งหนึ่งเปลี่ยนแปลงก็จะส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในอีกสิ่งหนึ่งด้วย³ Dahl ได้พบอีกว่า การมีส่วนร่วมทางการเมืองและความรู้สึกมีประสิทธิภาพทางการเมืองจะหลอ่เลี้ยวซึ่งกันและกัน และจะมีผลกระทบซึ่งกันและกันด้วย⁴

3. แนวความคิดเกี่ยวกับความไว้วางใจทางการเมือง (political trust)

Miller ให้คำนิยามเกี่ยวกับความไว้วางใจทางการเมืองไว้ว่า ความไว้วางใจทางการเมืองนั้น สามารถถือได้ว่าเป็นความโน้มเอียงพื้นฐานในเชิงความรู้สึก (affective) หรือประเมินค่า (evaluative) ทิศทางของความไว้วางใจทางการเมืองนั้น เริ่มจากความไว้วางใจสูงสุดจนกระทั่งถึงความระแวงสูงสุด (political cynicism) ดังนั้นความระแวงสงสัย

¹Kenneth Prewitt, "Political Efficacy," p.226.

²Sidney Verba and Norman H. Nie, Participation in America : Political Democracy and Social Equality (New York : Harper & Row, 1972), p.67.

³Milbrath, Political Participation, p.59.

⁴Robert Dahl, Who Governs? Democracy and Power in an American City (New Haven : Yale University Press, 1961), p.28.

หรือความไม่ไว้วางใจทางการเมือง ซึ่งหมายถึงระดับความรู้สึกในทางลบ (negative effect) ต่อรัฐบาล และเป็นความเชื่อที่ว่ารัฐบาลไม่ได้ทำหน้าที่และสร้าง output ตามที่บุคคลนั้นคาดหวัง¹ ความรู้สึกไม่ไว้วางใจทางการเมืองนี้ Milbrath อธิบายว่า เป็นความรู้สึกไม่ไว้วางใจต่อรัฐบาลและผู้นำทางการเมือง² ส่วน Schwartz อธิบายว่า เป็นการรับรู้ (perception) ของบุคคลต่ออำนาจทางการเมืองและหรือรัฐบาลว่ามักจะกระทำการไม่เป็นไปตามมาตรฐานของพฤติกรรมที่ควรจะเป็น (prescriptive standards)³

จากการศึกษาของ Easton ได้พบว่าถ้าสมาชิกของระบบการเมืองถอนตัวจากการให้ความสนับสนุน ซึ่งหมายรวมถึงความรู้สึกถอนตัวจากการไว้วางใจ (trust) จากความมั่นใจ (confident) หรือจากความรักใคร่ (พอใจ) ในด้านต่างๆ ของระบบการเมือง ไม่ว่าจะ เป็นประชาคมทางการเมือง ระบบการปกครอง หรืออำนาจทางการเมือง จะก่อให้เกิดความตื่น-เคลียดแก่ระบบ ซึ่งจะมีผลต่อความไร้เสถียรภาพของระบบการเมืองนั้น⁴

จากคำนิยามต่างๆ ข้างต้นอาจสรุปได้ว่า ความไว้วางใจทางการเมืองหมายถึง ความโน้มเอียงพื้นฐานในเชิงความรู้สึกทางการเมือง หรือการรับรู้ (perception) ที่บุคคลมีต่อระบบการเมืองทั้งระบบหรือส่วนใดส่วนหนึ่ง เช่น กิจกรรมทางการเมือง อำนาจทางการเมือง หรือผู้ใช้อำนาจทางการเมือง ในเชิงประเมินค่าว่าเป็นสิ่งที่ถูกต้อง ชอบธรรม มี

¹ Arthur H. Miller, "Political Issue and Trust in Government, 1964-1970," American Political Science Review Vol.68 No.3 (1974) : 952.

² Milbrath, Political Participation, p.63.

³ Sandra Kenyon Schwartz, "Pattern of Cynicism : Differential Political Socialization among Adolescents," in New Direction in Political Socialization, eds. David C. Schwartz and Sandra K. Schwartz (New York : Free Press, 1975), p.189.

⁴ David Easton and Jack Dennis, Children in the Political System : Origin of Political Legitimacy (New York : McGraw Hill, 1969), p.48.

เหตุผล เป็นความรู้สึกผูกพัน (attachment) ซึ่งแสดงออกในรูปของความชอบพอและการให้ความไว้วางใจ

บุคคลที่มีความไว้วางใจทางการเมืองสูงจะ เชื่อว่าการกระทำของรัฐบาลจะทำให้สภาพต่างๆ ดีขึ้น การเมืองไม่ใช่เรื่องสกปรกเสียทั้งหมด เจ้าหน้าที่ของรัฐทำงานเพื่อประโยชน์ของประชาชน เป็นส่วนใหญ่ แต่บุคคลที่มีความหวาดระแวงทางการเมืองสูง มักจะรู้สึกว่าการเมืองเป็นเรื่องสกปรก นักการเมืองเป็นพวกเจ้าเล่ห์หลอกลวง ผู้นำของประเทศมักเป็นคนคดโกง ฉ้อราษฎร์บังหลวง เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตน

ในการศึกษาทางรัฐศาสตร์ ระดับความไว้วางใจทางการเมืองเป็นตัวกำหนดที่สำคัญของการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง เป็นการวัดประเมินโอกาสและความเข้มของความขัดแย้งและความตึงเครียดในสังคม¹ การที่กลุ่มซึ่งมีขนาดใหญ่พอประมาณเกิดความไม่ไว้วางใจและทำการเรียกร้อง หากระบบการเมืองมีความสามารถในการปรับตัวก็จะสามารถหลีกเลี่ยงความรุนแรงที่อาจเกิดขึ้นได้ แต่ถ้าไม่สามารถปรับตัวรับกับสถานการณ์ดังกล่าว ความขัดแย้งและการใช้กำลังรุนแรงก็อาจเกิดขึ้นและมีผลกระทบคือเสถียรภาพทางการเมืองได้เช่นกัน

ความสัมพันธ์ระหว่างความไว้วางใจทางการเมือง การมีส่วนร่วมทางการเมืองนั้น จากการศึกษาวิจัยของนักวิชาการหลายท่านได้ข้อสรุปว่า บุคคลซึ่งประเมินค่าต่อระบบการเมืองในทางลบ (negative) จะเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับต่ำ ในเรื่องดังกล่าวนี้ Milbrath ได้ตั้งสมมติฐานไว้ว่า ประการแรก บุคคลซึ่งมีความไว้วางใจทางการเมืองต่ำ และมีความรู้สึกมีประสิทธิภาพทางการเมืองสูง จะเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองในรูปแบบประท้วงต่อต้านระบบ ประการที่สอง บุคคลซึ่งมีความไว้วางใจทางการเมืองต่ำและมีความรู้สึกมีประสิทธิภาพทางการเมืองต่ำ มักมีแนวโน้มที่จะถอนตัวออกจากระบบการเมือง ประการที่สาม บุคคลซึ่งมีความไว้วางใจทางการเมืองสูงและมีความรู้สึกมีประสิทธิภาพทางการเมืองสูงจะเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองกระตือรือร้น ประการสุดท้าย บุคคลซึ่งมีความไว้วางใจทางการเมืองสูงและมีความรู้สึกมีประสิทธิภาพทางการเมืองต่ำ จะมีส่วนร่วมทางการเมืองในลักษณะที่สนับสนุน

¹Joel D. Aberback and Jack L. Walker, "Political Trust and Racial Ideology," American Political Science Review Vol.64 No.4(1970) : 1199.

กิจกรรมของรัฐ¹ อย่างไรก็ตามสมมุติฐานของ Milbrath ที่ได้ตั้งไว้ไม่เป็นข้อยุติว่าเป็นจริงเพียงใด

4. แนวความคิดเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองของพลเมือง

ปัจจัยที่มีผลต่อการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองของพลเมืองนั้นมีหลายประการ อาทิ เช่น สิ่งเร้าจากสภาพแวดล้อม ทักษะคิด ความเชื่อ และบุคลิกภาพทางการเมือง สถานภาพทางการเมืองและสภาพแวดล้อมทางสังคม² ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้จะเลือกใช้เฉพาะปัจจัยทางด้านสภาพแวดล้อมทางสังคมเป็นตัวแปรในการวิจัย ทั้งนี้เนื่องจากเป็นปัจจัยที่เป็นรูปธรรมและมองเห็นได้ชัดเจนมากที่สุด นอกจากนี้ปัจจัยทางด้านสภาพแวดล้อมทางสังคมยังเป็นตัวแปรต้นของปัจจัย (ที่มีผลต่อการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมือง) อื่นๆ อีกด้วย เช่น ทักษะคิด และบุคลิกภาพทางการเมือง เป็นต้น

สิ่งที่เป็นสภาพแวดล้อมทางสังคมนั้นมีดังนี้คือ สถานะทางเศรษฐกิจ สังคม ของบุคคล ที่อยู่อาศัย การเป็นสมาชิกองค์การ อายุของบุคคล ความแตกต่างทางเพศ ศาสนา และผิว³ แต่เนื่องจากกรมการทะเบียนราษฎรแห่งประเทศไทยไม่มีความแตกต่างในเรื่องที่อยู่อาศัย เพราะอาศัยอยู่ในกรุงเทพมหานครทั้งหมด ไม่มีความแตกต่างในเรื่องการนับถือศาสนา และมีสีผิวเดียวกัน สิ่งที่กำหนดเป็นตัวแปรในการศึกษาวิจัยซึ่งมีเฉพาะความแตกต่างทางเพศ อายุ สถานะทางเศรษฐกิจ สังคมของบุคคล ซึ่งได้แก่การศึกษาและรายได้ และการเป็นสมาชิกองค์การเท่านั้น

ปัจจัยต่างๆ ดังกล่าวมีสหสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมทางการเมือง ดังนี้

¹ Milbrath, Political Participation, p.69.

² Ibid., pp.36-86.

³ Ibid., pp.90-122., McClosky, "Political Participation," p.56.

ก. ความแตกต่างทางเพศ

จากการศึกษาของ Milbrath ได้พบว่าเพศชายเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองมากกว่าเพศหญิง การค้นพบนี้ตรงกับนักวิชาการทางด้านสังคมศาสตร์ชาวตะวันตกหลายท่าน เช่น Nie, Verba และ Kim ในปี 1974 Olsen ในปี 1973 และ Goel ในปี 1975 เป็นต้น มีเพียงผลงานการวิจัยของ Lewis ซึ่งพบว่า ผู้หญิงอาร์เจนตินาเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองมากกว่าผู้ชายอาร์เจนตินา Milbrath ยังได้พบอีกว่า ในหมู่คนที่มีฐานะต่ำ (lower status) อัตราการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้ชายและผู้หญิงมีความแตกต่างกันมาก (ผู้ชายเข้ามีส่วนร่วมมากกว่า) แต่ในหมู่คนที่มีฐานะสูง (upper status) อัตราความแตกต่างในการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้ชายและผู้หญิงมีน้อยมาก สิ่งที่ทำให้เพศชายและเพศหญิงมีอัตราการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองแตกต่างกันนั้น Campbell และคณะพบว่า มีเหตุมาจากการที่ผู้ชายมีความรู้สึกมีประสิทธิภาพทางการเมืองมากกว่าผู้หญิง กล่าวคือ ความรู้สึกว่าตนมีคุณสมบัติเพียงพอที่จะเข้าไปเกี่ยวข้องกับความซับซ้อนของการเมืองนั้น ผู้ชายมีมากกว่าผู้หญิง Milbrath พบว่า อัตราความแตกต่างในการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองของเพศชายและเพศหญิง จะลดน้อยลงก็ต่อเมื่อมีการเปลี่ยนแปลงให้เป็นสมัยใหม่มากขึ้น ผู้หญิงมีความรู้มากขึ้น มีรายได้เพิ่มขึ้น การออกไปทำงานนอกบ้าน และการขยายตัวของ การเคลื่อนไหวเกี่ยวกับสิทธิสตรี ¹

ข. อายุ

ผลการศึกษาหลายชิ้นพบว่า การเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองจะเพิ่มขึ้นอย่างสม่ำเสมอ ตามอายุจนกระทั่งถึงจุดสูงสุดในวัยกลางคน ค่อยๆ ลดลงตามอายุที่มากขึ้น เช่น จากการศึกษานี้ของ Verba และ Nie ในปี 1972 ² Nie, Verba และ Kim ในปี 1974 ³

¹Milbrath, Political Participation, pp.116-118.

²Verba and Nie, Participation in America : Political Democracy and Social Equality, PP.90.

³Norman H. Nie, Sidney Verba, and Jae-on Kim, "Political Participation and the Life Cycle," Comparative politics 6 (1974) : 319-340.

และจากการวิจัยของ Goel ในปี 1975¹ จากการศึกษาดังกล่าว ได้พบว่า อายุมีความสัมพันธ์กับการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองในทุกรูปแบบอย่างเสมอภาค

Milbrath ได้ค้นพบว่า มีปัจจัยแทรกอยู่ 3 ปัจจัย ระหว่างอายุกับการมีส่วนร่วมทางการเมือง คือ 1) ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกับชุมชน 2) มีเวลาว่างสำหรับการเมือง และ 3) มีสุขภาพดี โดยอธิบายว่า การเป็นอันหนึ่งอันเดียวกับชุมชนนั้น พัฒนามาทีละเล็กละน้อยจากการมีคู่ การมีความรับผิดชอบในการทำงาน และการต้องการมีครอบครัว ด้วยวิธีการเดียวกันนี้ การมีส่วนร่วมทางการเมืองได้เริ่มขึ้นและเพิ่มขึ้นทีละเล็กละน้อยตามการเพิ่มขึ้นของอายุ ระดับสูงสุดอยู่ที่อายุ 35 หรือ 40 ปี

สำหรับพวกเด็กหนุ่มสาวที่ยังโสดนั้นมักจะปลีกตนเองออกมาจากการเข้าเป็นอันหนึ่งอันเดียวกับชุมชนของคน และเฉื่อยชาต่อโอกาสในการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมือง นอกจากนี้พวกคนแก่ พวกทุพพลภาพ ก็มักจะเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองลดน้อยลง² แต่ในด้านการมีส่วนร่วมทางการเมืองนอกระบบ เช่น การประท้วง การเดินขบวน และการก่อจลาจล ผู้เข้าร่วมมากที่สุดได้แก่ คนที่อยู่ในวัยหนุ่มสาว Milbrath ได้อธิบายว่า เหตุที่เป็นดังนี้อาจเป็นเพราะคนหนุ่มสาวมักใช้เวลาว่างมากโดยเฉพาะอย่างยิ่งพวกนักศึกษาและคนตกงาน มีความรู้สึกปฏิเสธบรรทัดฐานของชุมชน มีความคิดที่จะแก้แค้นต่อระบบ เศรษฐกิจและสังคมอย่างสม่ำเสมอ และต้องการปฏิรูประบบ เพื่อให้พวกตนได้มีโอกาสเข้ามีส่วนร่วม

ค. สถานะทางเศรษฐกิจสังคม

สถานะทางเศรษฐกิจสังคมของบุคคลพิจารณาจากระดับการศึกษา รายได้ และอาชีพ การพิจารณาว่าบุคคลใดมีสถานะทางเศรษฐกิจสังคมสูงหรือต่ำนั้น พิจารณาจากระดับความ

¹M.Lal, Goel, "The Relevance of Education for Political Participation in a Developing Society," Comparative Political Studies 3 (1975) : 333-346.

²Milbrath, Political Participation, p.116.

สูงต่ำของปัจจัยทั้ง 3 ดังกล่าวเป็นสำคัญ จากการศึกษาวิจัยหลายครั้งในสหรัฐอเมริกาพบว่า ผู้ที่มีฐานะทางเศรษฐกิจสังคมสูงจะ เข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองมากกว่าผู้ที่มีสถานะทาง เศรษฐกิจสังคมต่ำ¹ และสถานะทางเศรษฐกิจสังคมมีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับกิจกรรมทางการเมืองอย่างมาก

สำหรับปัจจัยซึ่งเป็นตัวประกอบของสถานะทาง เศรษฐกิจสังคมนั้นมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมทางการเมือง ดังนี้

1. การศึกษา

Milbrath พบว่าในระหว่างตัวแปรทางด้านสถานะทาง เศรษฐกิจสังคม (socio-economic) ที่ใช้อธิบายการเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองนั้น การศึกษาเป็นปัจจัยที่ได้รับความใส่ใจมากที่สุด จากผลงานการวิจัยของนักวิชาการต่างประเทศหลายท่าน ได้ค้นพบตรงกันว่าบุคคลที่มีการศึกษาสูงกว่าจะ เข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองมากกว่าผู้ที่มีการศึกษาดำกว่า เช่น จากการศึกษาวิจัยของ Almond และ Verba ในปี 1963 ใน Civic Culture จากผลการวิจัยของ Nie, Powell และ Prewitt ในปี 1965² และจากการวิจัยของ Goel ในปี 1975³ เป็นต้น นอกจากนี้การศึกษายัง เป็นปัจจัยที่มีอำนาจมากที่สุดในการกระตุ้นบุคคลทุก

¹Norman H. Nie and Sidney Verba, "Political Participation," in The Handbook of Political Science : Non-Governmental Politics Vol.4, eds. Fred I. Greenstein and Nelson W. Polsby (Reading Mass : Addison-Wesley, 1975), pp.41-45.

²Norman H. Nie, Powell, G. Bingham, Jr., and Kenneth Prewitt, "Social Structure and Political Participation : Developmental Relationship, Part I and II," American Political Science Review Vol 63 No.3 (1970) : 361-378, 808-832

³Goel, "The Relevance of Education for Political Participation in a Developing Society," pp.333-346.

ฐานะอาชีพ วัฒนธรรมและเชื้อชาติ เข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองในทุกรูปแบบมากขึ้น ยกเว้น เฉพาะการเลือกตั้งเท่านั้น ที่ไม่เป็นไปตามนี้ซึ่งจะได้อธิบายในตอนท้าย

เหตุที่การศึกษามีอิทธิพลต่อพฤติกรรมในการ เข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองของบุคคล ในทุกวัฒนธรรมอย่างเข้มข้นนั้น เพราะระดับการศึกษาของบุคคลมีความสัมพันธ์กับคุณสมบัติทาง ด้านบุคลิกภาพทางสังคมและจิตวิทยาของบุคคลด้วย กล่าวคือ บุคคลซึ่งมีการศึกษาสูงมักมีรายได้ สูงกว่า ได้รับข่าวสารจากสื่อมวลชนมากกว่า มีอาชีพที่มีสถานะสูงกว่า ได้รับข่าวสารเกี่ยวกับ รัฐบาลและการเมืองมากกว่า และรู้สึกมีประสิทธิภาพทางการเมืองมากกว่าด้วย

จากการศึกษาของ Almond และ Verba พบว่า พวกที่มีการศึกษาในระดับสูง จะมีพฤติกรรมทางการเมืองดังนี้คือ

1. มีความระมัดระวังต่ออิทธิพลของรัฐบาลที่มีต่อปัจเจกชนมากกว่าผู้ที่มีการศึกษาต่ำกว่า
2. ติดตามการเมืองและให้ความสนใจต่อกิจกรรมรณรงค์หาเสียงมากกว่าผู้ที่มีการศึกษาต่ำกว่า
3. มีข่าวสารทางการเมืองมากกว่า
4. มีความคิดเห็นทางการเมืองกว้างขวางกว่า
5. มักจะเข้าร่วมอภิปรายทางการเมืองมากกว่า
6. มีความรู้สึกอิสระที่จะอภิปรายทางการเมืองกับบุคคลทั่วไปมากกว่า
7. มีความรู้สึกว่าตนเองสามารถมีอิทธิพลต่อรัฐบาล
8. มีความเชื่อมั่นต่อสภาพแวดล้อมทางสังคม มีความเชื่อว่าบุคคลทั่วไปนั้นไว้วางใจได้ และมีประโยชน์
9. มักเป็นสมาชิกที่มีความกระตือรือร้นขององค์การ

จากการศึกษาของ Milbrath พบว่า การศึกษามีอิทธิพลอย่างมากต่อพฤติกรรมการ เข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองในรูปแบบต่อไปนี้ คือ กิจกรรมการรณรงค์หาเสียง การมีส่วนร่วม กับชุมชน และกิจกรรมเกี่ยวกับการสื่อข่าวสาร นอกจากนี้ยังมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการเมืองในรูปแบบของการประท้วงบ้างเล็กน้อย จากการศึกษาวิจัยของ Gary Marse ใน

ปี 1967¹ และจากการศึกษาวิจัยของ Caplan ในปี 1970 พบว่า ผู้ประท้วงมีแนวโน้มว่ามีการศึกษาและข้อมูลข่าวสารมากกว่าบุคคลธรรมดาทั่วไป

อย่างไรก็ตาม การศึกษาไม่ได้มีอิทธิพลต่อการลงคะแนนเสียงของบุคคลแต่อย่างใด ซึ่งบางครั้งอาจกลายเป็นว่า ผู้ที่มีการศึกษาสูงเข้ามีส่วนร่วมในการเลือกตั้งน้อยกว่า ตัวอย่างเช่น ผลการวิจัยของ Goal ในปี 1975 พบว่าชาวอินเดียซึ่งมีการศึกษาในระดับมัธยมต้นไปลงคะแนนเสียงในวันเลือกตั้งมากกว่าผู้มีการศึกษาระดับมัธยมปลายและปริญญาตรี เป็นต้น เหตุที่ผู้มีการศึกษาสูงกว่าไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้งน้อยกว่าผู้ที่มีการศึกษาดำกว่าในบางวัฒนธรรมนั้น Milbrath อธิบายว่า ในบางประเทศ การที่บุคคลมีการศึกษาในระดับที่สูงกว่านั้นมิได้นำไปสู่การมีความรักชาติ รักระบบ (system affection) ซึ่งชมกับการเมืองและความรู้สึกว่าการเลือกตั้ง เป็นความรับผิดชอบของพลเมือง มากกว่าบุคคลที่มีระดับการศึกษาดำกว่า จากการศึกษานักวิชาการตะวันตกหลายท่านได้พบว่าในสังคมญี่ปุ่นและอินเดีย นั้น ผู้ที่มีข่าวสารและความรู้ (knowledgeable) มากกว่า มักจะเป็นปรมาชิกกับระบบมากกว่าและรักชาติน้อยกว่า ความรู้สึกต่อระบบการเมือง ไม่ว่าจะ เป็นเชิงบวกหรือลบนั้นมีความสำคัญ เพราะว่าการเลือกตั้งเป็นกิจกรรมที่เกี่ยวกับความรักชาติโดยพลเมือง ซึ่งยืนยันในความจงรักภักดีต่อระบบของเขา อีกประการหนึ่งอาจมีสาเหตุมาจากการที่บุคคลให้ความสนใจกับข่าวสารเพียงเล็กน้อย ทำให้กระบวนการอบรมกล่อมเกล่า และเกี่ยวกับบทบาททางการเมือง (politicized role) ทำงานไม่ได้ผล แม้ว่าบุคคลผู้นั้นจะมีการศึกษาสูงก็ตาม ตัวอย่างเช่น ผลการสำรวจวิจัยชาวอเมริกันที่มีเชื้อสายเม็กซิกันที่รัฐเนบราสก้า ในสหรัฐอเมริกา พบว่า การศึกษากับ

¹Gary Marse, Protest and Prejudice : A Study of Belief in the Black Community (New York : Harper & Row, 1967).

การมีส่วนร่วมทางการเมือง มีสหสัมพันธ์กันในมิติต่างๆ น้อยมาก ทั้งนี้เป็นเพราะกระบวนการทางด้านการศึกษาและตัวแทนอื่นๆ ที่ทำหน้าที่อบรมกล่อมเกลாத่างสังคม (other socialization agents) ไม่ได้เตรียมการให้สมาชิกในสังคมของตนในการมีบทบาทต่างๆ ทางการเมือง¹

2. รายได้

ผลงานการวิจัยหลายชิ้นรวมทั้งของ Milbrath ได้พบว่า ผู้ที่มีรายได้มากกว่า จะเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองมากกว่าผู้ที่มีรายได้น้อยกว่า² จากการวิจัยในภาคใต้ของอเมริกา พบว่า ในระหว่างพวกนี้ใกล้เคียงกันนั้น รายได้มีผลต่อการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองของพวกเขา มากกว่าการศึกษาหรืออาชีพ

รายได้สัมพันธ์กับความแตกต่างของระดับการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างชัดเจน และมีอิทธิพลอย่างมากที่สุดต่อกิจกรรมที่ต้องการความนิยมนับถือหรือกิจกรรมที่ต้องการเงินทุนที่ดี จากการศึกษาของ Verba และ Nie ในสหรัฐอเมริกา "รายได้" มีอิทธิพลต่อกิจกรรมประเภทการสื่อข่าวสารทางการเมือง และกิจกรรมประเภทการเกี่ยวข้องกับพรรคการเมือง มากกว่ากิจกรรมประเภทการเลือกตั้งและกิจกรรมประเภทการติดต่อเฉพาะ³ นอกจากนี้ ผลการวิจัยของ Goel ในปี 1979 ก็ได้พบว่า ในประเทศอินเดีย ระดับรายได้ไม่มีสหสัมพันธ์ในเชิงบวกกับกิจกรรมประเภทการเลือกตั้ง แต่มีอิทธิพลต่อกิจกรรมประเภทที่เกี่ยวกับการรณรงค์ต่อสู้ในสนามทางการเมือง

เหตุที่รายได้มีความสัมพันธ์กับการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองมากนั้น Milbrath อธิบายว่าเป็นเพราะความแตกต่างของรายได้ มีความเกี่ยวข้องกับความแตกต่างของสถานะทางเศรษฐกิจ สังคม และทัศนคติ กล่าวคือ ผู้ที่มีความมั่งคั่งมากกว่ามักจะมีระดับการศึกษาสูงกว่า

¹ Milbrath, Political Participation, pp.98-102.

² Ibid., p.76.

³ Verba and Nie, Participation in America . . ., P.90.

ปฏิสัมพันธ์กับกลุ่ม เศรษฐกิจและการเมืองต่างๆ มากกว่า จึงทำให้มีการพัฒนาทัศนคติและความเชื่อต่างๆ ของตน ซึ่งเอื้อต่อการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองมากกว่า นอกจากนี้ในประเทศที่ยากจนเฉพาะพวกที่มีฐานะทางเศรษฐกิจดีเท่านั้นที่สามารถมีวิทยุและโทรทัศน์ได้

3. อาชีพ

ผลงานการวิจัยของนักวิชาการชาวตะวันตกหลายท่าน พบว่า บุคคลที่มีสถานะทางอาชีพสูงมีแนวโน้มที่จะเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองมากกว่า จากการศึกษาของ Jensen ได้พบว่า พวกประกอบวิชาชีพ (professionals) มีแนวโน้มที่จะมีความกระตือรือร้นทางการเมืองมากที่สุด รองลงมาได้แก่ นักธุรกิจ เสมียน ช่างฝีมือ และกรรมกร ตามลำดับ¹ นอกจากนี้ ผลงานการวิจัยจำนวนมากได้ค้นพบตรงกันว่า กรรมกรเป็นพวกที่ไม่อยากเข้าเกี่ยวข้อง (อย่างกระตือรือร้น) กับการเมืองมากที่สุด ยกเว้นแต่ในประเทศที่มีขบวนการและพรรคการเมืองของกรรมกรเข้มแข็ง เช่น ในนอร์เวย์และอังกฤษ เป็นต้น ทั้งนี้มีสาเหตุมาจากงานของกรรมกร (laboring man) ทำให้กรรมกรไม่สามารถมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างมีความกระตือรือร้นได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งกิจกรรมเกี่ยวกับการรณรงค์ต่างๆ เนื่องจากเวลาการทำงานถูกกำหนดตายตัว ไม่สามารถหาเวลาที่จะประชุมกับกลุ่มต่างๆ ได้ และโดยปกติงานของกรรมกรก็ไม่มีค่าสำคัญเพียงพอที่จะสามารถเปลี่ยนแปลงเป็นการกระทำทางการเมืองได้ ประการสุดท้าย ความสัมพันธ์ระหว่างผลผลิตของการเมือง (political outcomes) กับความพึงพอใจในรายได้และงานของพวกเขาไม่ชัดเจนมากนัก

ในการกำหนดตัวแปรเกี่ยวกับสถานะทางเศรษฐกิจสังคมที่จะใช้ในการวิจัยครั้งนี้ จะใช้เฉพาะ "การศึกษา" และ "รายได้" เท่านั้น เนื่องจากเป็นการวิจัยกลุ่มอาชีพเดี่ยว ตัวแปรเรื่อง "อาชีพ" จึงถูกตัดออกไป

ง. การเกี่ยวข้องกับองค์การ

จากการศึกษาของนักวิชาการชาวตะวันตกหลายท่านพบว่า ผู้ที่เกี่ยวข้องกับองค์การ

¹Jack Jensen, "Political Participation : A Survey in Evanston, Illinois" (Unpublished master's thesis, Northwestern University, 1960). อ้างใน Milbrath, Political Participation, P.97.

จะเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองมากกว่าผู้ที่ไม่เกี่ยวข้อง เช่น ผลการวิจัยของ Milbrath ในปี 1971¹ และของ Verba และ Nie ในปี 1972² เป็นต้น ความสัมพันธ์กันระหว่าง "การเกี่ยวข้องกับองค์การ" กับการมีส่วนร่วมทางการเมืองนั้น มีสาเหตุมาจาก ประการที่หนึ่ง ความเหมือนกันในหลายๆ ด้านขององค์การและบุคลิกภาพส่วนบุคคล ได้นำบุคคลเข้าสู่องค์การ และมีส่วนร่วมทางการเมือง ประการที่สอง กลุ่ม (องค์การ) เป็นตัวระดมให้สมาชิกของตน แสดงออกซึ่งการกระทำทางการเมือง (political action) ประการที่สาม การเข้าสังกัดกลุ่มหรือองค์การได้ทำให้ขอบเขตของผลประโยชน์ การเกี่ยวข้องต่างๆ ระหว่างบุคคล และความสามารถในการเป็นผู้นำขยายขอบเขตกว้างขวางออกไป

จากการศึกษาของ Verba และ Nie ในปี 1977 ยังได้พบอีกว่า "การเข้าเป็นสมาชิกกลุ่ม" (การเกี่ยวข้องกับองค์การ) เป็นตัวแปรอิสระที่มีผลกระทบต่อพฤติกรรมการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองของบุคคลอย่างแท้จริง ผลกระทบดังกล่าวเป็นไปในลักษณะค่อยๆ สะสม และเพิ่มพูนขึ้นทีละน้อย จากการศึกษาของ Nie, Powell และ Prewitt ในปี 1969³ ได้พบว่า การเป็นสมาชิกกลุ่ม (หรือการเกี่ยวข้องกับองค์การ) ได้ช่วยให้ปัจเจกชนซึ่งมีสถานภาพต่ำเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองในอัตราที่มากกว่า เมื่อเทียบกับปัจเจกชนที่มีสถานภาพสูงซึ่งเป็นสมาชิกกลุ่ม เช่นเดียวกัน ผลการศึกษาดังกล่าวยังพบอีกว่า กิจกรรมของกลุ่มสามารถเพิ่มการกระทำทางการเมืองของบุคคล (ซึ่งมีสมาชิก) ได้โดยปราศจากการเพิ่มขึ้นของข่าวสารทางการเมือง ความรู้สึกมีประสิทธิภาพทางการเมืองและการเอาใจใส่ทางการเมือง

อิทธิพลของกลุ่มจะมีมากน้อยอย่างไรนั้นขึ้นอยู่กับว่ากลุ่ม (องค์การ) จัดตั้งขึ้นมาด้วยวัตถุประสงค์อะไร และมีการเกี่ยวข้องกับการเมืองมากน้อยอย่างไร หากมีความเกี่ยวข้อง

¹Lester W. Milbrath, "People and Government" (Mimeographed, State University of New York at Buffalo, 1971).

²Verba and Nie, Participation in America . . ., P.99.

³Nie, Powell and Prewitt, "Social Structure and Political Participation . . .," pp.361-378.

กับการเมืองมากและตั้งขึ้นมาเพื่อพิทักษ์ผลประโยชน์ของกลุ่มแล้ว อิทธิพลของกลุ่มที่มีต่อสมาชิกก็จะมีมาก อย่างไรก็ตาม การสังกัดกลุ่มหรือการเกี่ยวข้องกับองค์การจะ เป็นไปโดยตั้งใจหรือ เป็นไปโดยสภาพ เช่น ทำงานในโรงงานซึ่งมีคนงานจำนวนมาก หรือการเป็นคนที่มิ เชื้อชาติ เป็นคนกลุ่มน้อยในสังคม ล้วนแล้วแต่ได้รับอิทธิพลของกลุ่มทั้งสิ้นและมีผลต่อพฤติกรรมกรรมกรมีส่วนร่วมทางการเมืองของบุคคลด้วย ¹

สรุป

แนวความคิดที่ใช้ในการศึกษาวิจัยลักษณะการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองของกรรมกร การทำเรื่องครั้งนี้ ประกอบไปด้วยแนวความคิดต่างๆ ดังนี้ คือ แนวความคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมือง แนวความคิดเกี่ยวกับความรู้สึกมีประสิทธิภาพทางการเมือง แนวความคิดเกี่ยวกับความไว้วางใจทางการเมือง และแนวความคิดเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองของพลเมือง โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัจจัยทางด้านสภาพแวดล้อมทางสังคม

การเข้ามีส่วนร่วมทางการเมือง หมายถึง กิจกรรมทั้งปวงของพลเมืองซึ่งต้องการมีอิทธิพลหรือสนับสนุนต่อรัฐบาลและการเมือง โดยที่การกระทำหรือความพยายามนั้น เป็นได้ทั้งถูกต้องหรือไม่ถูกต้องตามกฎหมาย ใช้กำลังหรือไม่ใช้กำลัง สำเร็จหรือล้มเหลว และกิจกรรมดังกล่าวอาจเป็นกิจกรรมในระดับชาติหรือท้องถิ่นก็ได้ รูปแบบของการเข้ามีส่วนร่วมแบ่งออกเป็น 5 รูปแบบ คือ การประท้วง การมีบทบาทในชุมชน การเกี่ยวข้องกับพรรคการเมือง การสื่อสารข่าวสารทางการเมือง และการเลือกตั้ง สำหรับระดับของการเข้ามีส่วนร่วม แบ่งออกเป็น 3 ระดับ ได้แก่ ต่ำ กลาง สูง ตามคะแนนที่กำหนดไว้จากแบบสอบถาม

ความรู้สึกมีประสิทธิภาพทางการเมือง หมายถึง การที่สมาชิกของระบบการเมืองมีความรู้สึกว่าการกระทำทางการเมืองของตนมีหรือสามารถมีผลกระทบต่อกระบวนการทางการเมือง และสามารถให้ผู้มีอำนาจทางการเมืองมีพฤติกรรมดังที่ตนปรารถนาได้ รวมทั้งความรู้สึกที่ว่า การเปลี่ยนแปลงทางการเมืองและสังคม เป็นสิ่งที่เป็นไปได้ โดยที่ตนสามารถมีบทบาทในการนำมาซึ่งการเปลี่ยนแปลงนั้น

¹ Milbrath, Political Participation, pp.110-111.

ความไว้วางใจทางการเมือง หมายถึง ความโน้มเอียงพื้นฐานในเชิงความรู้สึก (affective) หรือประเมินค่า (evaluative) ของบุคคล ต่อ อำนาจทางการเมือง รัฐบาล และผู้นำทางการเมือง ว่ามักจะกระทำการไม่เป็นไปตามมาตรฐานของพฤติกรรมที่ควรจะเป็น (prescriptive standards)

สำหรับปัจจัยทางด้านสภาพแวดล้อมทางสังคม ซึ่งนำมาใช้เป็นตัวแปรต้นในการวิจัย ได้แก่ เพศ อายุ การศึกษา รายได้ และการเกี่ยวข้องกับองค์การ